

Utbildningsinspektion i Granö skola, Hällnäs skola och Åmsele skola förskoleklass och grundskola årskurser 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av verksamheten	5
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt skolorna i Hällnäs, Granö och Åmsele den 7 januari, 8 januari respektive den 10 januari 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och respektive skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

På skolorna intervjuades elever, personal, skolornas gemensamma rektor, elevvårdspersonal och specialpedagoger samt föräldrar med barn i olika årskurser. I förekommande fall intervjuades också enhetschef. Inspektörerna besökte lektioner i förskoleklassen, årskurs 2 samt årskurs 6. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolorna

Granö skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	12
Förskoleklass	5
Grundskola	35

Hällnäs skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	15
Förskoleklass	7
Grundskola	53

Åmsele skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	6
Förskoleklass	1
Grundskola	5

Granö skola, Hällnäs skola och Åmsele skola tillhör samma rektorsområde. Till området hör även Tvärälunds skola och Älvbrinkens skola.

Granö skola och Hällnäs skola omfattar förskoleklass och årskurserna 1–6. Åmsele skola omfattar förskoleklass och årskurserna 1 och 2. Skolan i Åmsele har delvis gemensamma lokaler med förskolan. Skolbarnsomsorg är lokal- och verksamhetsmässigt integrerad i alla skolorna.

På Granö skola utgör förskoleklassen samt årskurserna 1–3 och 4–6 var sin klass. Inom Hällnäs skola utgör förskoleklassen, årskurserna 1–2, 3–4 samt 5–6 var sin klass. Åmsele skola har en klass omfattande förskoleklass samt grundskolans årskurser 1–2.

Skolorna i Åmsele och Hällnäs samverkar. Grundskoleeleverna från Åmsele besöker Hällnäs skola en dag varannan vecka och har då lektioner och simundervisning tillsammans med Hällnäseleverna. Åmsele skola får också en gång per termin besök av årskurserna 1–2 från Hällnäs skola.

Lokalerna vid samtliga skolor är överlag ändamålsenliga och fungerar väl för verksamheten. I skolorna finns mindre kommunbibliotek som disponeras av skolorna under skoldagarna. Granö och Hällnäs skolor har slöjdlokaler och lokaler för idrott och hälsa.

Samtliga skolor har ett vikande elevunderlag. Av eleverna är det cirka en fjärdedel i Granö och hälften i Hällnäs som har skolskjuts.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid skolorna och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Granö skola och Hällnäs skola genomför de nationella proven i årskurs 5. Hällnäs skola har de senaste åren haft goda resultat. Provresultaten för Granö skola

bör dock föranleda personal och skolledning att följa upp och analysera resultaten för att kunna vidta eventuella åtgärder. Kunskapsresultaten i andra ämnen än svenska, engelska och matematik är enligt inspektörerna svåra att bedöma. Granö skola och Hällnäs skola saknar en tydlig systematik för att följa upp och redovisa resultaten. Skolorna behöver således förbättra sitt arbete med att följa upp och analysera resultaten i samtliga ämnen.

Skolorna arbetar medvetet med värdegrunden och har ett tydligt hälsofrämjande arbete. Åmsele skola och Granö skola har också överlag en trygg skolmiljö. Situationen för eleverna på Hällnäs skola varierar dock mellan årskurserna. Hällnäs skola behöver således intensifiera arbetet med att skapa en trygg lärandemiljö för samtliga elever.

Inspektionen visar på brister i ledningsorganisationen för skolorna. Fördelningen av ledningsansvaret mellan rektor och enhetschefer leder i praktiken till att rektorsfunktionen, utifrån elev- och föräldraperspektiv, delas. Det är också inspektörernas intryck att ledningen av de tre skolorna mer sker förvaltande och mindre inriktat mot utveckling. Detta ska ses mot bakgrund av rektorns förutsättningar att leda skolorna. Rektorn tar ett ansvar även för den pedagogiska utvecklingen av skolorna men inspektionen visar att styrningen och ledning inom detta område i första hand får genomslag inom Älvbrinkens skola. Inspektörernas intryck är att övriga skolor många gånger är självständiga enheter.

Det finns enligt inspektörernas bedömning således behov av förbättringsinsatser på skolorna inom följande områden:

- Granö skolas och Hällnäs skolas arbete med elevers och föräldrars kännedom om målen i kursplanerna.
- Granö skolas och Hällnäs skolas arbete med att följa upp och analysera resultaten i andra ämnen än svenska, engelska och matematik.
- Hällnäs skolas arbete med att skapa en trygg lärandemiljö för samtliga elever.
- Skolorna behöver säkerställa att hemmet informeras skyndsamt om det uppstår problem och svårigheter för en elev.
- Hällnäs skola och Granö skola bör se över arbetssätt, arbetsform och innehåll i undervisning för att i högre grad stimulera elevernas lust att lära.
- Skolornas åtgärdsprogram bör förbättras så att de blir utvärderingsbara.
- Skolornas kvalitetsarbete och kvalitetsredovisning.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Skolornas styrning och ledning är inte förenlig med författningarnas krav. För eleverna är rektorsfunktionen delad och det är oklart vem som i praktiken har ledningsansvaret för den pedagogiska utvecklingen av skolorna (2 kap. 2 § skollagen och 1 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- På Granö skola och Hällnäs skola kan eleverna endast välja mellan två ämnen inom elevens val. Utbudet kan därmed inte sägas vara ett allsidigt urval av ämnen (2 kap. 20 § grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, respektive för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Inspektionen visar att eleverna i Granö skola och Hällnäs skola samt deras föräldrar i allmänhet har liten kännedom om kursplanerna i respektive ämne. Särskilt tydligt är detta i andra ämnen än svenska, engelska och matematik. Enligt inspektörerna bör skolorna således arbeta för att förbättra elevers och föräldrars kunskap om målen i kursplanerna. Detta är bland annat viktigt för möjligheten till inflytande över utbildningen och för att eleverna skall kunna utveckla sin förmåga att själva bedöma sina resultat. Vidare är det viktigt för föräldrarnas möjlighet att följa och relatera elevernas kunskapsutveckling till målen för utbildningen. Enligt intervjuer fungerar utvecklingssamtalen väl och följer en i förväg utarbetad mall. Samtalen tar dock, enligt intervjuer, endast i mycket begränsad omfattning upp arbetet med de naturorienterande ämnena.

Granö skola och Hällnäs skola genomför de nationella proven i årskurs 5. Hällnäs skola uppvisar mycket goda resultat under de senaste åren. Enligt kommunens senaste kvalitetsredovisning uppnådde nästan samtliga elever i Hällnäs skola målen i svenska, engelska och matematik. Även resultaten för åren 2002-2004 är goda.

Granö skola har tidigare år inte uppnått lika goda resultat på de nationella proven. Under åren 2002-2004 var det endast enstaka elever som uppnådde målen. Undantaget är i engelska och matematik där cirka hälften av eleverna uppnådde målen under år 2003. Även om elevantalet är litet, vilket medför svårigheter att göra statistiska jämförelser, är dessa resultat oroande. Personal och skollledning bör följaktligen följa upp och analysera resultaten för att kunna vidta eventuella åtgärder. Resultaten i ämnena svenska och engelska för år 2005 är dock goda.

Enligt intervjuer tillägnar sig eleverna på skolorna generellt goda ämneskunskaper. Skolorna följer systematiskt elevernas läsutveckling och läsutvecklingsscheman upprättas för samtliga elever. Sedan detta infördes bedömer skolorna att resultaten har förbättrats avseende elevernas läs- och skrivinläring. När det gäller kunskapsresultaten i andra ämnen än svenska, engelska och matematik är det enligt inspektörerna svårt att bedöma dessa. Inspektionen visar visserligen att den enskilda läraren i huvudsak har god kunskap om varje elevs kunskapsutveckling. Enligt inspektörerna saknar dock Granö skola och Hällnäs skola en tydlig systematik och metoder för att visa skolornas resultat i andra ämnen än svenska, engelska och matematik. Enligt personalen efterfrågar kommunen och skolledningen endast skolornas resultat i matematik, svenska och engelska och uppföljningen koncentreras runt de nationella proven samt läsutvecklingsscheman. Inspektörerna bedömer följaktligen att Granö skola och Hällnäs skola behöver förbättra sitt arbete med att följa upp och analysera resultaten i samtliga ämnen.

Åmsele skola och Granö skola har i huvudsak en trygg skolmiljö och kränkningar förekommer sällan. Situationen för eleverna på Hällnäs skola varierar dock mellan årskurserna. Det förekommer en del oro bland de äldre eleverna och kränkningar är relativt vanliga. Här finns också problem med förstörelse på

skolan som enligt elever och personal kan härledas till de högre årskurserna. Hällnäs skolas kvalitetsredovisning för år 2005 beskriver att kränkande språkbruk mellan elever är allt för vanligt. Lusten att lära på Hällnäs skola avtar också med stigande ålder. Detta kan till viss del förklaras med sammanslagningar av klasser vilket enligt föräldrar och personal resulterat i en olycklig gruppsammansättning. Ett flertal lärarbyten har också genomförts det senaste året för klass 5–6.

Mot bakgrund av ovanstående måste Hällnäs skola intensifiera arbetet med att skapa en trygg lärandemiljö utan inslag av kränkande behandling. Skolverket vill uppmärksamma skolan på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år.

Åmsele skola har mycket få elever. Läroplanen förutsätter att en skola skall erbjuda en allsidig och utvecklande miljö. En skola med ett fåtal elever kan innebära begränsningar av möjligheterna till samarbete, social fostran och utveckling. Enligt inspektörerna är det därför viktigt för Åmsele skola att i sitt arbete ständigt beakta ovanstående samt utveckla samarbetet med andra skolor. Det väl fungerande samarbetet med förskoleverksamheten är också viktigt för att skapa den allsidiga och utvecklande miljön.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Åmsele skola och Granö skola har, som tidigare nämnts, i huvudsak en trygg skolmiljö och kränkningar är sällan förekommande. Situationen för eleverna på Hällnäs skola varierar dock mellan årskurserna. Vindelns kommun har en handlingsplan mot kränkande behandling. Av planen framgår hur det förebyggande arbetet skall bedrivas. Vidare beskriver planen på ett tydligt sätt hur skolorna skall arbeta vid olika typer av kränkande behandling. Vid inspektionen framkommer dock en otydlighet om när föräldrar kontaktas och informeras om att deras barn är inblandade i kränkande behandling. Anvisningarna om när detta skall ske är inte heller tydliga i kommunens handlingsplan. Enligt läroplanen skall hemmet informeras om det uppstår problem och svårigheter för en elev. Om en elev upplevt sig utsatt för kränkande behandling bör information lämnas så fort som möjligt. Skolan måste dock kunna agera omgående om situationen är akut. Mot bakgrund av ovanstående är det viktigt att skolorna säkerställer att arbetet i samband med kränkningar sker i enlighet med detta.

Skolorna arbetar medvetet med värdegrunden och har ett tydligt hälsofrämjande arbete. På Granö skola arbetar förskoleklassen tematiskt med känslor och kamratskap, och årskurserna 1–6 har genomfört ett schemalagt EQ-arbete (EQ

står för emotionell intelligens) under 20–40 minuter per vecka. Granö skola har också i den lokala arbetsplanen skrivit fram en hälsoprofil. Bland aktiviteterna märks konditionstest, kostdiskussioner, gemensamma promenader och drog-upplysning. Skolan satsar medvetet på aktiva dagar ute i naturen som skidutflykter, vandringar och cykelutflykter.

Som tidigare nämnts har inspektörerna bedömt att Hällnäs skola måste arbeta vidare med att skapa en trygg lärandemiljö i de högre årskurserna. Skolan har under läsåret vidtagit åtgärder. Exempelvis genomförs ett arbete med EQ även på Hällnäs skola. För att öka elevernas trygghet på rasterna har skolan infört skilda tider när yngre respektive äldre elever har rast. Personalen har även förstärkt tillsynen över rasterna. Enligt kvalitetsredovisningen för år 2005 har åtgärderna förbättrat elevernas trygghet. Inspektionen har dock visat att en hel del arbete återstår för att komma tillrätta med den oro som finns på skolan. Vidare behöver elevernas och föräldrarnas möjligheter till inflytande öka på Hällnäs skola. Som tidigare nämnts behöver målen i de olika ämnena tydliggöras och informationen om dessa förbättras. Informationen från skola till hemmen avseende de äldre eleverna fungerar endast i viss utsträckning. Vid inspektionen framkommer ett missnöje och exempelvis angavs bristande information om lärarbyten och vikarier. Under höstterminen 2005 erbjöds inga utvecklingssamtal för eleverna i årskurserna 5 och 6.

De äldre eleverna vid Granö skola upplever sig inte ha särskilt stora möjligheter att påverka och ta ansvar för inlärningsituationer. Lärarna bestämmer vad, med vem, var och när arbetsuppgifter skall genomföras.

Skolledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Alla tre skolorna har samma rektor. Rektorsområdet består av ytterligare två skolor; Tvärålunds skola och Älvbrinkens skola. Rektorn är placerad på Älvbrinkens skola som är belägen inne i centralorten. Granö skola och Åmsele skola har även enhetschefer. Enhetschefen hanterar bland annat läromedelsbudgeten, har medarbetarsamtal, leder arbetsplatsträffar samt deltar i månatliga enhetschefsträffar med rektorn.

Inspektionen visar på brister i nuvarande ledningsorganisation. Rektorn är överlag känd av elever och föräldrar men i intervjuer med elever och föräldrar framkommer även uppfattningen att det är enhetscheferna som är rektorer. Vidare framkommer att enhetscheferna och annan personal, i skolans kontakter med hemmen, ibland övertar rektorns ansvar. Inspektörerna konstaterar också att det finns en otydlighet och osäkerhet bland personal och enhetschefer om ansvarfördelningen mellan rektorn respektive enhetscheferna. Enligt inspektörerna finns en uppenbar risk för att detta kan leda till att hanteringen av olika ärenden försvåras och att enhetscheferna övertar ansvar och beslutsrätt från rektorn. Enligt skollagen kan inte rektorsfunktionen delas i förhållande till den enskilda eleven och de beslut som enligt författningarna skall fattas av rektorn får inte delegeras.

Inspektörerna konstaterar vidare att ovanstående får konsekvenser för den pedagogiska ledningen och utvecklingen av skolorna. Rektorn tar ett ansvar för den pedagogiska utvecklingen av alla skolor men inspektionen visar att styrningen och ledning inom detta område i första hand får genomslag inom Älvbrinkens skola. Ledningsansvaret för övriga skolor består till stor del av att han-

tera de eventuella problem som finns. Ledningen av övriga skolor sker således mer förvaltande och mindre inriktat mot utveckling. Ovanstående skall ses mot bakgrund av förutsättningarna för rektorn att fullgöra sina uppgifter. Kommunen har också identifierat brister i ledningsorganisationen och genomför för närvarande en utredning.

Skolornas lokala kvalitetsarbete är också något som behöver förbättras. Kommunen har tagit fram tydliga anvisningar för hur skolornas kvalitetsredovisningar skall utarbetas och utformas. Trots detta konstaterar inspektörerna att kvalitetsredovisningarnas utformning och användbarhet varierar mellan skolorna inom rektorsområdet. Det finns också en osäkerhet avseende användandet av enkäter och förankringen av nyttan med kvalitetsarbetet varierar påtagligt mellan skolorna och inom skolorna. Skolorna saknar återkoppling från skolledningen på inlämnade kvalitetsredovisningar. Det är enligt inspektörerna således viktigt att styrningen och ledningen av skolorna på ett tydligt sätt även omfattar skolornas kvalitetsarbete.

Kvalitetsredovisningarna behöver också utvecklas så att de tydligare innehåller en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats. Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet skall verksamhetens förutsättningar, arbetet i verksamheten och utbildningens måluppfyllelse redovisas.

Arbetsätt och arbetsform

I förskoleklasserna sker lärandet genom lek och undersökande arbetsätt. Större delen av tiden arbetar förskoleklasserna i Granö och Hällnäs i egna grupper även om viss samverkan sker med grundskolans yngre elever. I Åmsele skola är förskoleklasseleven delar av skoldagen integrerad med grundskolan respektive med förskolan.

Undervisning i Granö skola är huvudsakligen traditionellt ämnesinriktad. Eleverna arbetar en stor del av tiden på egen hand i sina läromedel. För eleverna i årskurserna 4–6 finns ”OÄ” på schemat, en beteckning på ett ämnesblock som försvann när 1994 års läroplan infördes. Undervisningen i biologi och kemi ingår i andra ämnen inom OÄ-blocket och har enligt inspektörerna en otydlig omfattning. Inspektörerna vill tydliggöra att det är kursmålen och timplanen som skall styra tidfördelningen mellan olika ämnen. Skolan måste säkerställa att eleverna ges förutsättningar att nå målen även inom de naturorienterande ämnena. Detta blir särskilt viktigt mot bakgrund av att skolorna saknar systematik i att följa upp resultaten i dessa ämnen.

Enligt läroplanen skall utforskande, nyfikenhet och lust att lära utgöra en grund för undervisningen. Det är således viktigt att undervisningen innehåller utmaningar för eleverna och stimulerar elevernas nyfikenhet och lust att lära. Vid inspektionen framkommer dock en bild av att elevernas lust att lära avtar med stigande ålder. I samtal med äldre elever finns upplevelsen av att det sällan ges några riktiga utmaningar i skolarbetet. Mot bakgrund av detta behöver skolan se över sina arbetsätt, arbetsformer och innehållet i undervisningen.

Inspektionen ger bilden av att arbetet med att stödja elever i behov av särskilt stöd fungerar relativt väl. Det finns dock en upplevelse bland personalen att behoven av stöd har ökat i kombination med minskade möjligheter att stödja. Rektorsområdet har ett centralt stödteam som vid behov hjälper skolorna med

bedömningar av elevernas behov av stöd samt medverkar vid utarbetandet av åtgärdsprogram. Personal som ingår i stödteamet besöker skolor och genomför avgränsade stödinsatser. Två av lärarna på Granö skola vidareutbildar sig inom delar av det specialpedagogiska området. Hällnäs skola har en lärare som på del av sin tid arbetar som speciallärare. Åtgärdsprogram utarbetas för elever som får stöd men målen i programmen bör förtydligas. Vissa av målen beskrivs som insatser vilket minskar möjligheten att utvärdera effekterna av insatserna.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Inspektionen visar att skolorna har förutsättningar att genomföra undervisning i de flesta ämnena. Skollokalerna är i de flesta avseenden ändamålsenliga och i bra skick. För undervisningen i hem- och konsumentkunskap används Renfors-skolans lokaler. I skolornas lokaler finns kommunalsbibliotek som nyttjas i undervisningen. Samtliga skolor har i jämförelse med riket en högre personal-täthet i grundskolan. Alla lärare har pedagogisk utbildning och undervisar i huvudsak i de ämnen som de har utbildning för.

Inspektörerna konstaterar dock att skolorna i Granö och Hällnäs måste förbättra ett område avseende elevernas tillgång till utbildning. Enligt grundskoleförordningen skall skolorna erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. På Granö och Hällnäs skolor kan eleverna endast välja mellan två ämnen, slöjd samt idrott och hälsa. Inspektörerna bedömer således att utbudet behöver utökas.

Datum	Ort
2006-08-16	Umeå

Sten Svanholm
Pererik Hagberg
Jonas Hedström